

II. Ludność i urbanizacja w Polsce

6. Urbanizacja i sieć osadnicza w Polsce

Sieć osadnicza w Polsce

- **Sieć osadniczą** w Polsce tworzą wszystkie **miejscowości**, czyli wszystkie **wsie** i **miasta**.
- Pod koniec grudnia 2020 roku w Polsce wyróżniano 53415 takich jednostek:
 - **954 miasta**,
 - **52 471 miejscowości podstawowych** obejmujących:
 - **wsie** (43 052 jednostek),
 - **inne mniejsze miejscowości lub części wsi**, tj. kolonie i osady (9 419 jednostek).
- Przez wiele stuleci większość mieszkańców Polski mieszkała na terenach wiejskich.
- Sytuacja ta odmieniła się dopiero w II połowie XX w. wskutek dynamicznie przebiegającej urbanizacji.
- Od zakończenia II wojny światowej liczba mieszkańców miast wzrosła prawie dwukrotnie.
 - W 1991 r. ludność miejska stanowiła 62,0% ogółu ludności Polski (najwyższa wartość w historii Polski).
 - W 2000 r. ludność miejska stanowiła 61,9% ogółu ludności Polski (od tego momentu obserwujemy tendencją spadkową).
 - W połowie 2021 roku ludność miejska stanowiła 59,8% ogółu ludności Polski.

Zmiany udziału liczby ludności miejskiej (stan na dzień 31 grudnia danego roku)

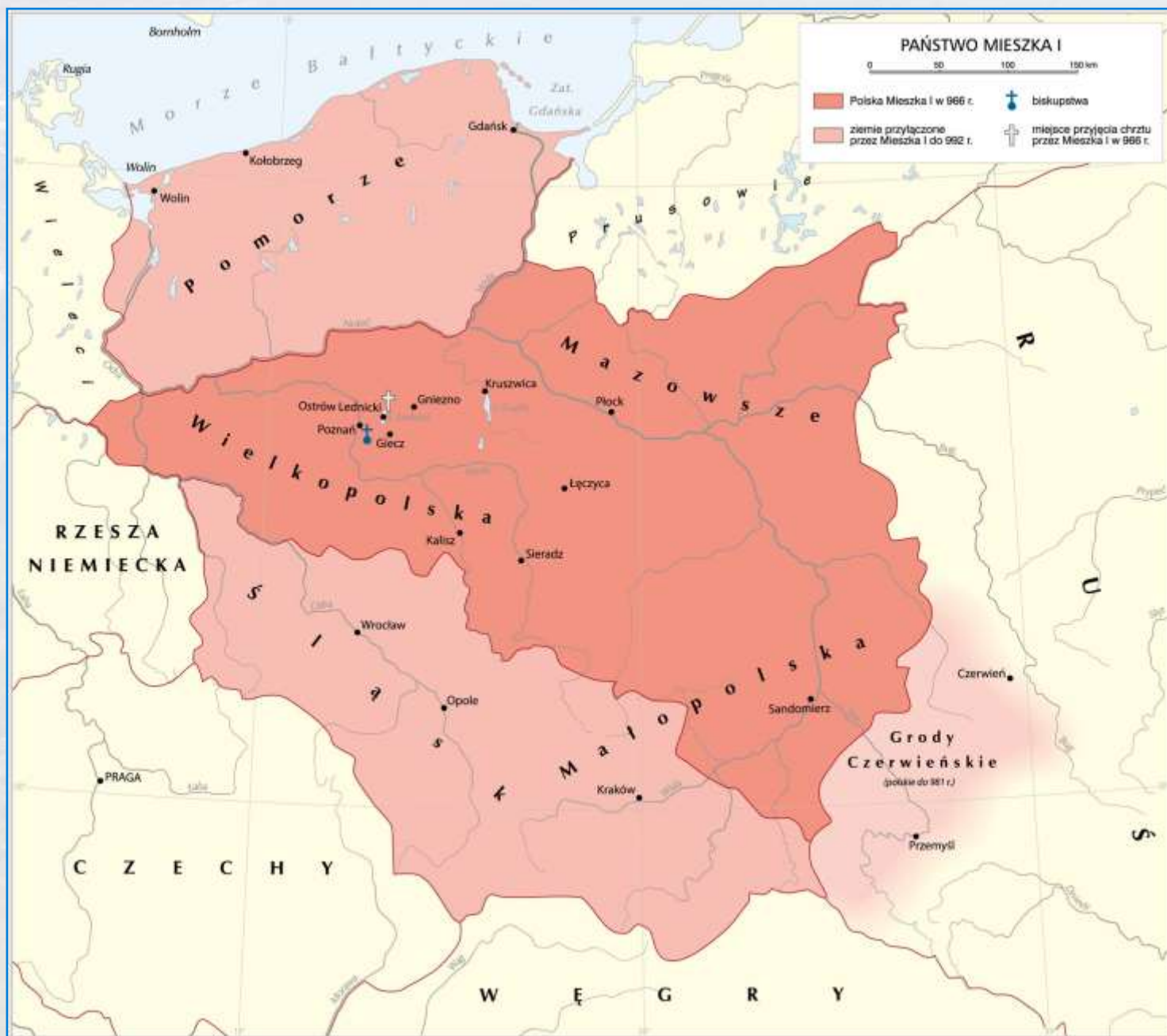
Wyszczególnienie	1921	1931	1946	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2015	2020	2021 30 czerwca
Ludność miejska (mln. osób)	6,6	8,8	8,0	9,2	14,4	17,1	21,0	23,6	23,7	23,4	23,3	22,9	22,8
Udział ludności miejskiej w ogóle ludności (w %)	24,1	27,4	34,0	36,9	48,3	52,3	58,7	61,8	61,9	60,8	60,3	59,9	59,8

Rozwój sieci osadniczej do X wieku

- Historia większości polskich miast sięga bardzo starych czasów, nawet takich kiedy jeszcze nie było samej Polski.
- Najstarsze stałe osady na terenach Polski powstały w Górach Świętokrzyskich.
 - Było one obecne już nawet w II wieku.
- Ważniejsze elementy obecnego układu osadniczego zaczęły się kształtować począwszy od VII wieku.
 - Od 966 roku, czyli od daty chrztu Polski, zaczęły na terenach należących do Polski powstawać prócz typowych osiedli wiejskich, także i pierwsze grody
 - W grodach ludność pracowała głównie w zawodach pozarolniczych.

Rozwój sieci osadniczej od X do XIII wieku

- W pierwszych wiekach istnienia Polski, najważniejszymi ośrodkami układu osadniczego (powstawały przy zamkach oraz kościołach i klasztorach) były m.in.:
 - Poznań, Kraków, Gniezno, Gdańsk, Wrocław, Opole, Kołobrzeg, Sandomierz, Płock oraz Świecie, Nakło, Chełmno, Włocławek, Pułtusk, Płock, Kalisz, Sieradz, Sandomierz, Lublin, Brześć, Czerwińsk, Przemyśl i Cieszyn.
- Grody te rozwijały się głównie w miejscach umożliwiających rozwój **handlu**:
 - nad spławnymi rzekami, czasem jeziorami,
 - w pasie nadmorskim.
- Ludność utrzymywała się z **rolnictwa**, **kupiectwa**, **rzemieśnictwa**, a także **górnictwa i hutnictwa**.
- Około 1300 roku w Polsce istniało już ponad 100 grodów (miast).

Rozwój sieci osadniczej w XIX wieku

GOSPODARKA I PRZEMYSŁ W DRUGIEJ POŁOWIE XIX WIEKU
NA ZIEMIACH POLSKICH

0 50 100 150 km

→ Od czasów rewolucji przemysłowej (powstanie nowych wynalazków), która w Polsce na dobre zaistniała od połowy XIX w. rozwój miast gwałtownie przyspieszył.

→ Zmianie uległ także dominujący profil ich działalności, który związany był przede wszystkim z szybką **industrializacją** – rozwojem licznych:

→ **ośrodków przemysłowych:**

- górniczych,
- metalurgicznych,
- hutniczych,
- włókienniczych,
- budowlanych,
- spożywczych.

→ w wyniku intensywnego uprzemysławiania w warunkach **kapitalizmu**, w Polsce powstały duże **zespoły miejskie**, m.in.:

- w okolicach Łodzi
- na Górnym i Dolnym Śląsku.

Osadnictwo w I połowie XX wieku

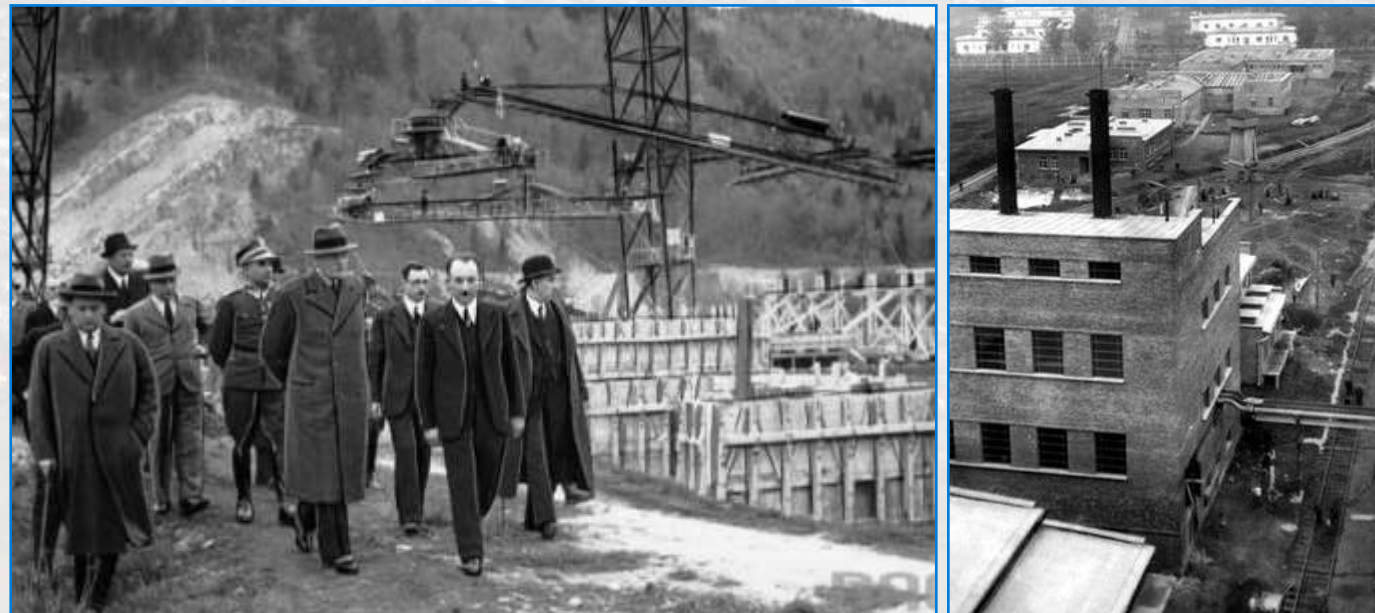
- W I połowie XX wieku występowały zarówno okresy, w których następował rozwój miast, jak i okresy w których przeżywały one regres.
- Niekorzystnym okazał się być dla rozwoju wielu miast okres:
 - **I wojny światowej** – nastąpiły straty ludnościowe i gospodarcze: zniszczenie miast;
 - **kryzysu ekonomicznego lat 30.** – w jego wyniku nastąpiło spowolnienie rozwoju wielu miast lub nawet ich regres;
 - **II wojny światowej** – nastąpiły największe w historii straty ludnościowe i gospodarcze,
 - wiele miast zostało bardzo zniszczonych, np. Warszawa i Wrocław oraz w mniejszym stopniu Gdańsk, Poznań i Szczecin.

Osadnictwo w I połowie XX wieku

➔ Mimo wszystko w tym okresie dwudziestolecia międzywojennego doszło także do istotnych zmian urbanizacyjnych i powstania kilku nowych lub rozwoju już istniejących ośrodków:

- ➔ wybudowanie **miasta portowego Gdyni**,
- ➔ rozwój mniejszych miejscowości przemysłowych w **Centralnym Okręgu Przemysłowym (COP)** – leżącym w widłach Wisły i Sanu (powstał on w latach 1937-1939):
 - ➔ np.: Starachowice, Skarżysko-Kamienna, Ostrowiec Świętokrzyski, Mielec i Stalowa Wola,
 - ➔ rozwijał się w nich głównie **przemysł ciężki i zbrojeniowy**.

Rozwój sieci osadniczej po II wojnie światowej

- Okres po 1945 roku ze względu na duże zniszczenia wojenne w miastach i nie tylko, cechował się powstaniem w znacznym stopniu odmienionego systemu osadniczego.
 - Na kształtowanie powojennej sieci osadniczej duże znaczenie miało **odzyskanie terenów północnej i zachodniej części Polski**.
 - Musiały one ulec zasiedleniu i zagospodarowaniu.
- Najszybszy rozwój miast prowadzony był:
 - w ważnych ośrodkach przemysłowych, które istniały przed II wojną światową,
 - Polska wymagała **szybkiej odbudowy**, a co za tym idzie wymusiło to **rozwój miast przemysłowych**, głównie na terenie **Górnego Śląska**;
 - niejednokrotnie rozbudowaniu o **nowe dzielnice przemysłowe** uległy stare miasta,
 - np. Nowa Huta w Krakowie;
 - w miejscowościach które zostały siedzibami władz administracyjnych, w szczególności miast wojewódzkich i powiatowych – których liczba ludności szybko rosła.

Nowa Huta w Krakowie

Kombinat hutniczy zbudowano pod ówczesnym miastem na początku lat pięćdziesiątych na wzór wielkich radzieckich inwestycji przemysłowych. Miejsce budowy i projekt zatwierdzali inżynierowie radzieccy, zaś wiele urządzeń i rudy do produkcji stali przyjeżdżało ze Związku Radzieckiego.

Rozwój sieci osadniczej po II wojnie światowej

- Na terenach wiejskich powszechnie tworzone tzw. PGR-y, które istniały jeszcze w latach 90. XX wieku.

Rozwój sieci osadniczej po 2004 roku

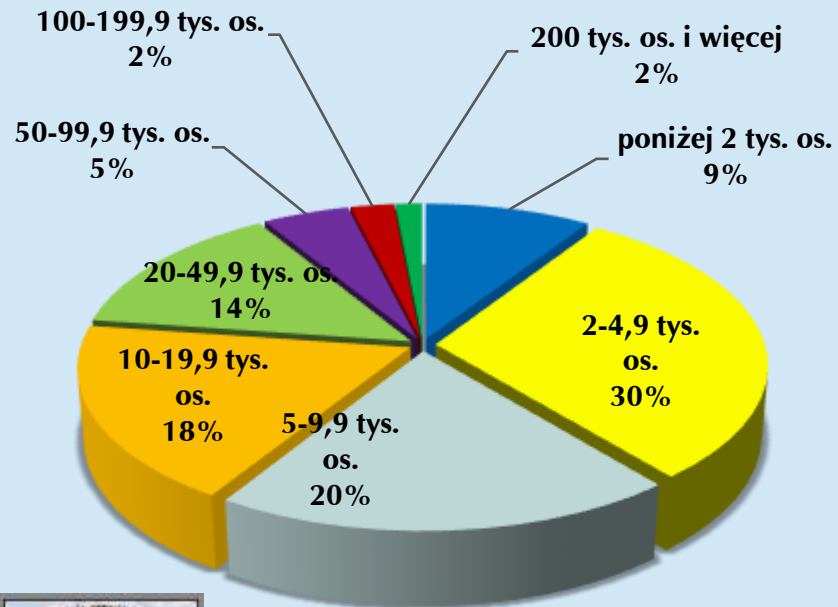
- Ważnym impulsem rozwojowym dla sieci osadniczej było **wejście Polski do Unii Europejskiej** w maju 2004 roku.
- Od tego okresu jednostki osadnicze Polski mogą korzystać z funduszy unijnych, m.in.:
 - funduszy regionalnych,
 - funduszy strukturalnych,
 - funduszy związanych z rozwojem przemysłu.
- Wsparcie unijne umożliwiło m.in. wykonanie wielu nowych inwestycji, które przyczyniły się do wzrostu potencjału ekonomicznego niejednego polskiego miasta.
- Poprawiły one także ich wygląd.

Układ osadniczy Polski

- W 2021 r. w Polsce było **954 miast**,
 - w 2005 roku było jedynie 886 miast.
 - Wśród nich przeważają średnie i małe.
 - Najwięcej jest miast poniżej 10 tys. mieszkańców (około 500),
 - mieszka w nich zaledwie około 6% mieszkańców naszego kraju.

Liczba miast wg grup wielkościowych
w województwach w 2020 roku

Wieś Kozy

- Miejscowość **Kozy** położona w południowej części województwa śląskiego, w pobliżu Bielsko Białej, jest największą w Polsce wsią.
- Obecnie liczy ona około 13,0 tysięcy mieszkańców.
- Jej gęstość zaludnienia wynosi niecałe 500 osób/km².

Najmniejsze miasto w Polsce (pod względem liczby ludności)

→ Miasto **Opatowiec** w województwie świętokrzyskim, które uzyskało prawa miejskie w 2019 roku, jest obecnie najmniejszym pod względem liczby mieszkańców miastem w Polsce.

→ W 2021 roku zamieszkiwane było ono jedynie przez 336 mieszkańców.

Układ osadniczy Polski w 2020 roku

→ **Największymi miastami Polski w końcu grudnia 2020 roku były:**

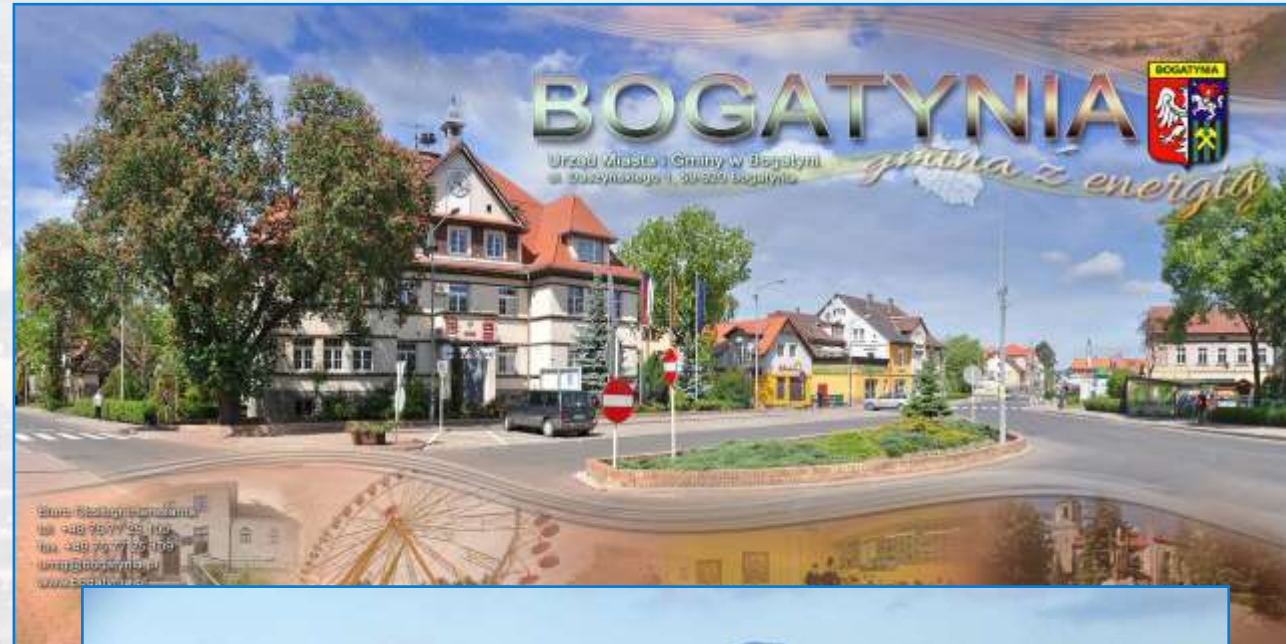
- Warszawa (1790,7 tys. osób),
- Kraków (779,1 tys.),
- Łódź (679,9 tys.),
- Wrocław (642,9 tys.),
- Poznań (534,8 tys.),
- Gdańsk (470,9 tys.),
- Szczecin (401,9 tys.),
- Bydgoszcz (348,2 tys.),
- Lublin (339,8 tys.),
- Białystok (297,6 tys.),
- Katowice (292,8 tys.).

→ W największych Polskich 14 miastach, których liczba ludności przekroczyła w 2020 roku 200 tysięcy mieszkańców, zamieszkiwało łącznie 7,2 mln osób, co stanowi 18,9% całkowitej ludności naszego kraju (w końcu grudnia 2020 roku w Polsce mieszkało 38 265 tys. osób).

Funkcje miast w Polsce

- **Funkcją miasta** jest każda prowadzona w nim działalność społeczna lub gospodarcza, która stanowi podstawę jego funkcjonowania oraz rozwoju.
- Funkcje te mogą zmieniać się w czasie w zależności od panujących warunków społeczno-gospodarczych.
- Ciągły napływ mieszkańców i tym samym rozwój wielkościowy ośrodków miejskich powoduje, że pełnią one coraz więcej różnorodnych funkcji (stają się **polifunkcyjne**).
- Obecnie polifunkcyjność cechuje zarówno największe polskie miasta, jak i większe miasta powiatowe.
 - W mniejszych ośrodkach miejskich przeważają funkcje usługowe oraz administracyjne.
 - Są one dość mocno związane z obsługą ludności.
- Część miast w naszym kraju wciąż jednak pełni głównie jedną dominującą funkcję, np.:
 - Bogatynia – funkcje przemysłowe,
 - Szczawnica – funkcję uzdrowiskową.
- Ogólnie najliczniejszą grupę wśród miast w Polsce stanowią ośrodki usługowe, usługowo-przemysłowe oraz także przemysłowo-usługowe.

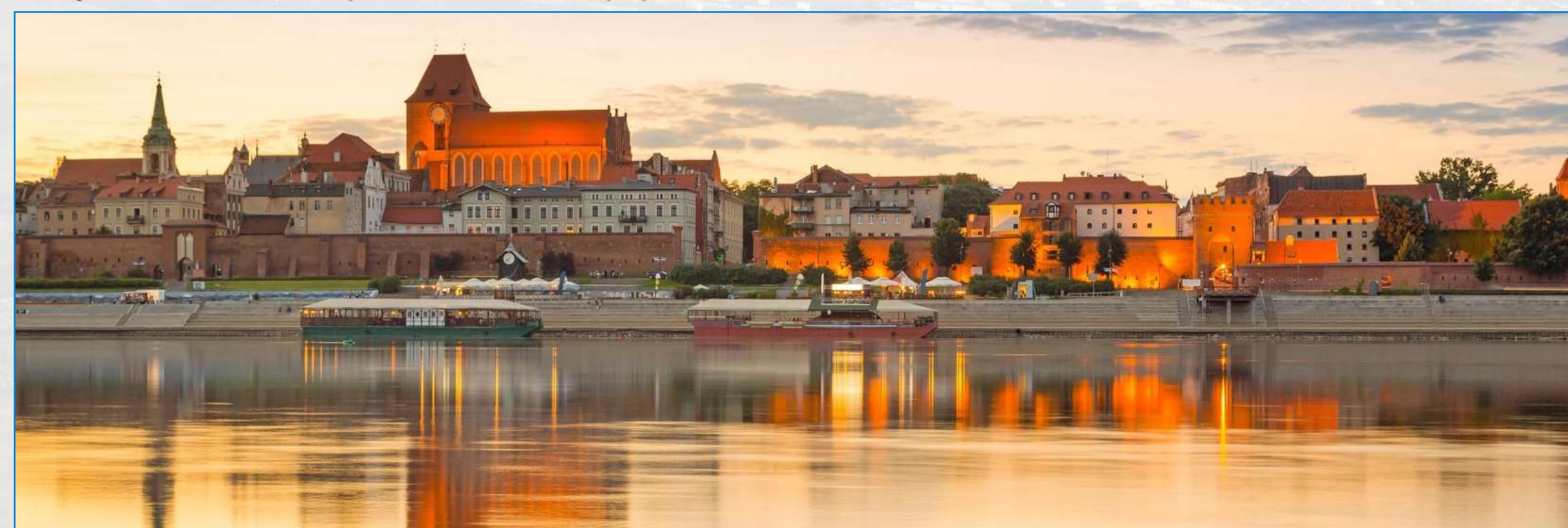

Wybrane funkcje miast

FUNKCJA	OPIS
➡ Administracyjna	Administracyjna siedziba władz lokalnych (np. wojewódzkich, powiatowych) i urzędów
➡ Obronna	Siedziba jednostek wojskowych
➡ Przemysłowa	Siedziba zakładów produkcyjnych
➡ Usługowa	Siedziba punktów usługowych, takich jak banki, restauracje czy warsztaty naprawcze
➡ Handlowa	Skupisko licznych sklepów, hurtowni i giełd towarowych
➡ Transportowa	Ośrodek transportowy lub ważny węzeł komunikacyjny (np. węzeł kolejowy, lotnisko, port)
➡ Edukacyjno-naukowa	Siedziba szkół i wyższych uczelni oraz ośrodków badawczo-rozwojowych
➡ Turystyczna	Miejsce, do którego przyjeżdżają turyści w celach wypoczynkowych
➡ Uzdrowiskowa	Miejsce pobytu kuracjuszy ze względu na walory przyrodnicze, kulturowe oraz infrastrukturę turystyczną
➡ Religijna	Ośrodek kultu religijnego, do którego przybywają pielgrzymi

Rozwój Torunia i kształtowanie się jego funkcji

- Korzystne położenie nad Wisłą, na skrzyżowaniu wielu szlaków handlowych oraz obecność zakonu krzyżackiego umożliwiły prężny rozwój Torunia w pierwszych wiekach jego funkcjonowania.
- Już w XIV wieku to miasto było jednym z największych i najbogatszych miast regionu Europy Środkowej.
- W XIX wieku Toruń znalazł się na granicy prusko-rosyjskiej, co sprawiło, że wzrosło znaczenie jego funkcji obronnej.
 - Miasto zmieniono wówczas w wielką twierdzę składającą się z ponad 150 różnych obiektów.
- Współcześnie w Toruniu – poza funkcją administracyjną w skali regionalnej – duże znaczenie mają inne funkcje w tym, np.: handlowa, edukacyjna, kulturalna i turystyczna.

Rozwój Krakowa i kształtowanie się jego funkcji

- Kraków zawdzięcza swój początkowy rozwój funkcjom: handlowej, administracyjnej (był stolicą Polski) i edukacyjno-naukowej (w XIV w. w tym mieście powstała pierwsza wyższa uczelnia w Polsce – Uniwersytet Jagielloński).
- W późniejszym czasie, szczególnie w okresie PRL-u wzrosło znaczenie funkcji przemysłowej Krakowa – powstała tam między innymi Huta im. T. Sendzimir.
- Współcześnie Kraków jest dynamicznie rozwijającym się miastem, które pełni wiele funkcji.
 - Jest ważnym centrum kongresowym, edukacyjno-naukowym, turystycznym i religijnym.

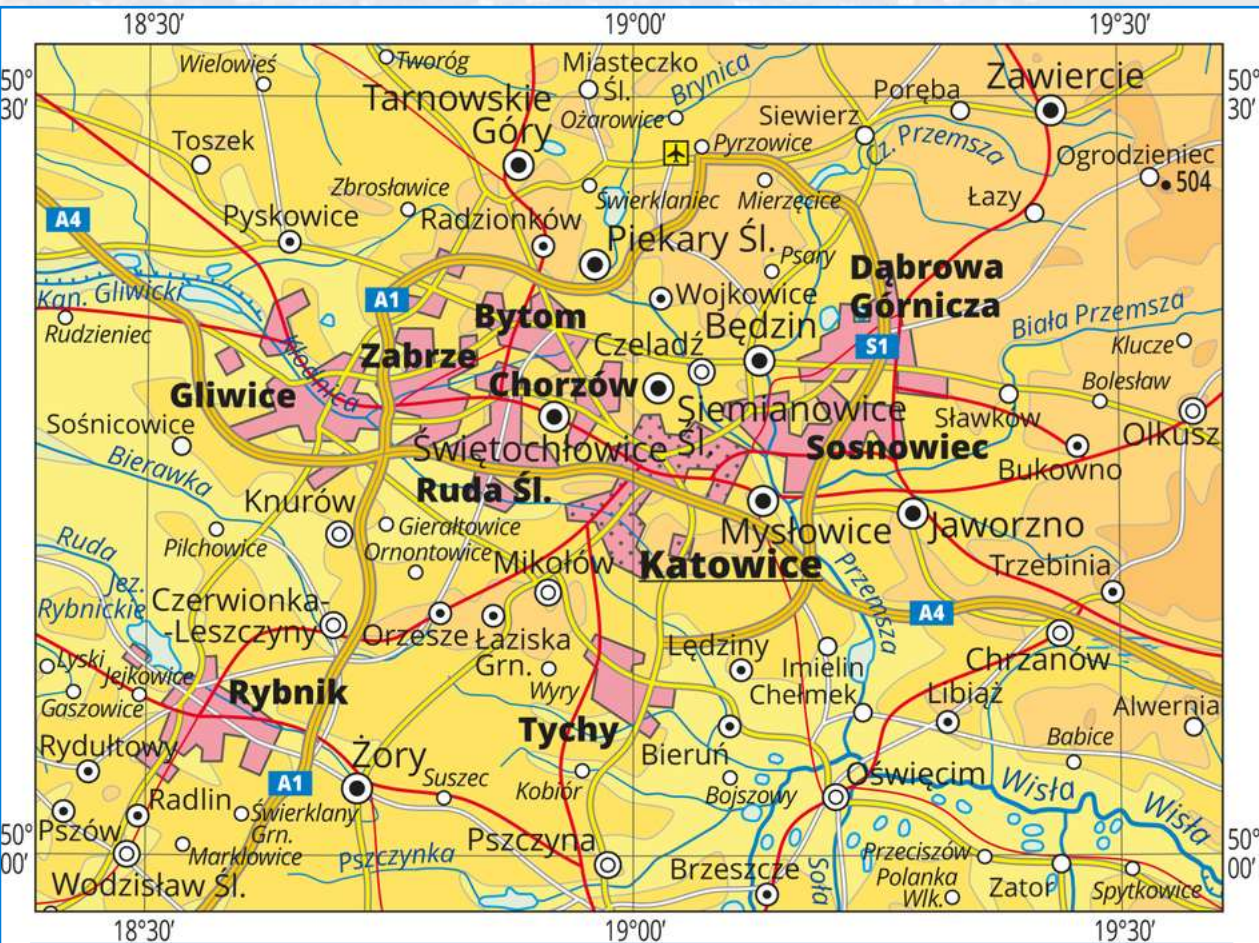

Aglomeracje w Polsce

- Skutkiem wielowiekowego procesu aglomeracji jest powstanie w Polsce **aglomeracji miejskich**, czyli zespołu blisko położonych miast w postaci:
 - **aglomeracji monocentrycznych**, np. warszawskiej, łódzkiej, krakowskiej, poznańskiej i wrocławskiej;
 - **aglomeracji policentrycznych (konurbacji)**, np. konurbacja górnośląska (GOP) bez ośrodka dominującego.

Aglomeracja monocentryczna z jednym głównym ośrodkiem (aglomeracja warszawska)

Aglomeracja policentryczna (konurbacja) z zespołem równorzędnych miast bez ośrodka wyraźnie dominującego (konurbacja górnośląska)

Układy przestrzenne polskich miast

- W krajobrazie miast w Polsce coraz częściej zaznaczają się drapacze chmur oraz inne nowoczesne budynki o oryginalnej bryle.
- Mimo to w zdecydowanej większości miast polskich bez trudu można wskazać elementy urbanistyczne typowe dla okresu, w którym się kształtowały.
- Z tego względu **ośrodki miejskie w Polsce dzielimy na miasta:**
 - średniowieczne,
 - renesansowe,
 - barokowe,
 - przemysłowe,
 - socjalistyczne.

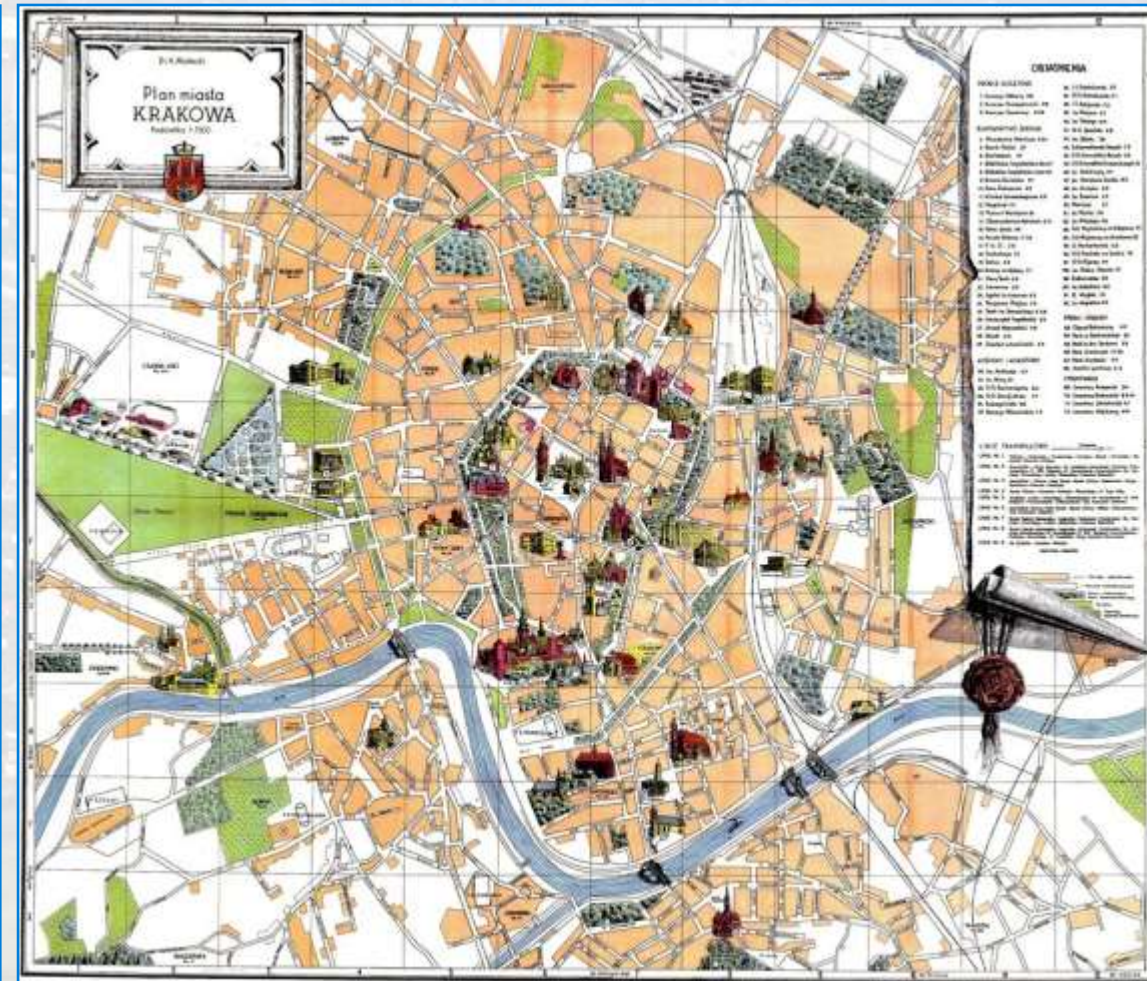

Miasta średniowieczne

- **Miasta średniowieczne** – powstały na planie kolistym z dośrodkowym układem ulic (przecinających się pod kątem prostym).
- Były otoczone murem i fosą, zaś w centrum znajdował się “kwadratowy” lub “prostokątny” rynek pierwotnie pełniący funkcje handlowe, przy którym z czasem reprezentacyjnie wznosił się ratusz i kościół.
- Tego typu założenia spotkamy np. w Krakowie, Poznaniu i Wrocławiu.

Rynek w Krakowie

Miasta renesansu

- **Miasta renesansu** – budowane były jako twierdze z potężnymi **murami**, na planie **promienisto-dośrodkowego układu**.
- W obrębie murów w centrum znajdował się **duży plac**, wokół którego budowane były **piękne kamienice z dekoracyjnymi fasadami i ratusz**.
- Główne drogi biegły do leżących na peryferiach rezydencji i zamku obronnego.

Kazimierz Dolny

Zamość

Miasta baroku

- **Miasta baroku** – budowano zwykle pojedyncze budowle w już istniejących miejscowościach miejskich.
- Elementem takiego miasta były **magnackie pałace rezydencjalne** z okazałymi **parkami**, pełniące rolę ośrodka życia towarzyskiego, wokół których rozwijały się miasta.
- Rezydencje przestały pełnić funkcje obronne na rzecz innych – **reprezentacyjnych**.
- Ulice miast stały się szerokie, a na ich przecięciu pojawiły się **place z fontannami i ogrodami francuskimi**.

Białystok – Pałac Branickich, określany mianem polskiego Wersalu

Miasta epoki przemysłowej

- W **miastach epoki przemysłowej** – układ zabudowań tworzył się **wokół kopalń, hut i fabryk** i był oparty na **szachownicowym układzie ulic**.
- Przez miasta biegły **linie kolejowe i szerokie ulice przeznaczone dla przewozu towarów**.
 - W centrum w pobliżu zakładów budowano **dzielnice robotnicze** z kamienicami czynszowymi o niskim standardzie.
 - Poza miastem powstawały pałacyki właścicieli fabryk i domy zbudowane przez klasę średnią.

Katowice

Łódź

Miasta krajów socjalistycznych

- **Miasta krajów socjalistycznych** – składają się z wyodrębnionych, ale położonych blisko siebie **dzielnicy mieszkaniowych** oraz **przemysłowych**.
- Nie budowano ich według jednego planu.
- Były jednak bardzo podobne ze względu na wytyczne dotyczące kosztów budowy, metrażu itp.
 - W ten sposób powstawały blokowiska bez indywidualnego charakteru, wznoszone szybko i niestarannie.
 - Bloki budowano z betonowych prefabrykatów (tzw. wielka płyta) z małometrażowymi mieszkaniami o niskim standardzie.

Bydgoszcz

Rzeszów

Miasta współczesne

- **Miasta współczesne** – powstają na “naszych oczach” i są nieustannie rozbudowywane i zmieniane.
- Z jednej strony są one coraz bardziej nowoczesne, “wygodne” i ekologiczne.
- Wokół starych, historycznych dzielnic wznoszone są nowoczesne centra usługowe i kulturalno-biznesowe.
- Charakterystycznym ich elementem jest wysoka zabudowa z “drapaczami chmur” (najbardziej prestiżowe miejsca znajdują się na ostatnich piętrach, z których widać panoramę całego miasta).
- Z drugiej zaś ludzie w obawie o bezpieczeństwo wymuszają aby znajdowały się one w obrębie ogrodzonych i strzeżonych osiedli (choć w ostatnich latach widać nieznacznie pozytywną zmianę – powoli zaczyna się od tego odchodzić).
- Dodatkowo wysokie ceny za grunt oraz wysokie koszty budowy w wielkich miastach przyczyniają się do powstawania bardzo licznych mieszkań na małej przestrzeni (w ten sposób obniżana jest cena końcowa).

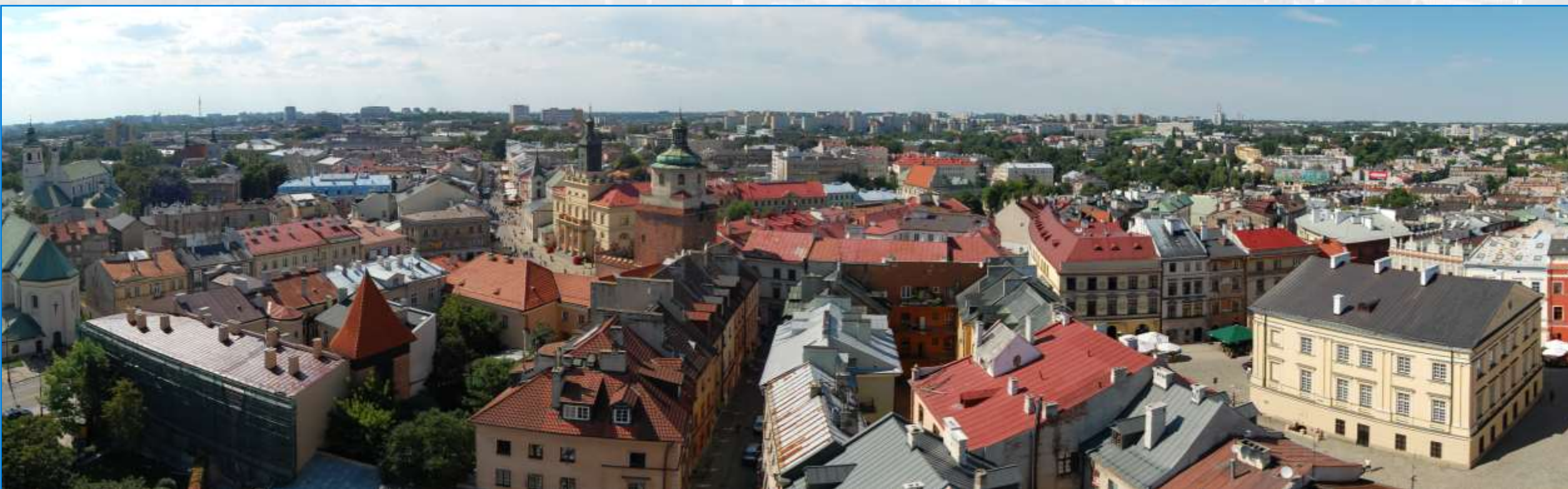
Warszawa – Varso Tower na Woli – najwyższy budynek w Polsce i całej Unii Europejskiej (wysokość całkowita: 310 m; wysokość do dachu: 230 m)

Warszawa – Bliska Wola Tower – ze względu na specyficzną zabudowę (bliskie sąsiedztwo wysokich budynków), zwane jest “warszawskim Hong Kongiem”

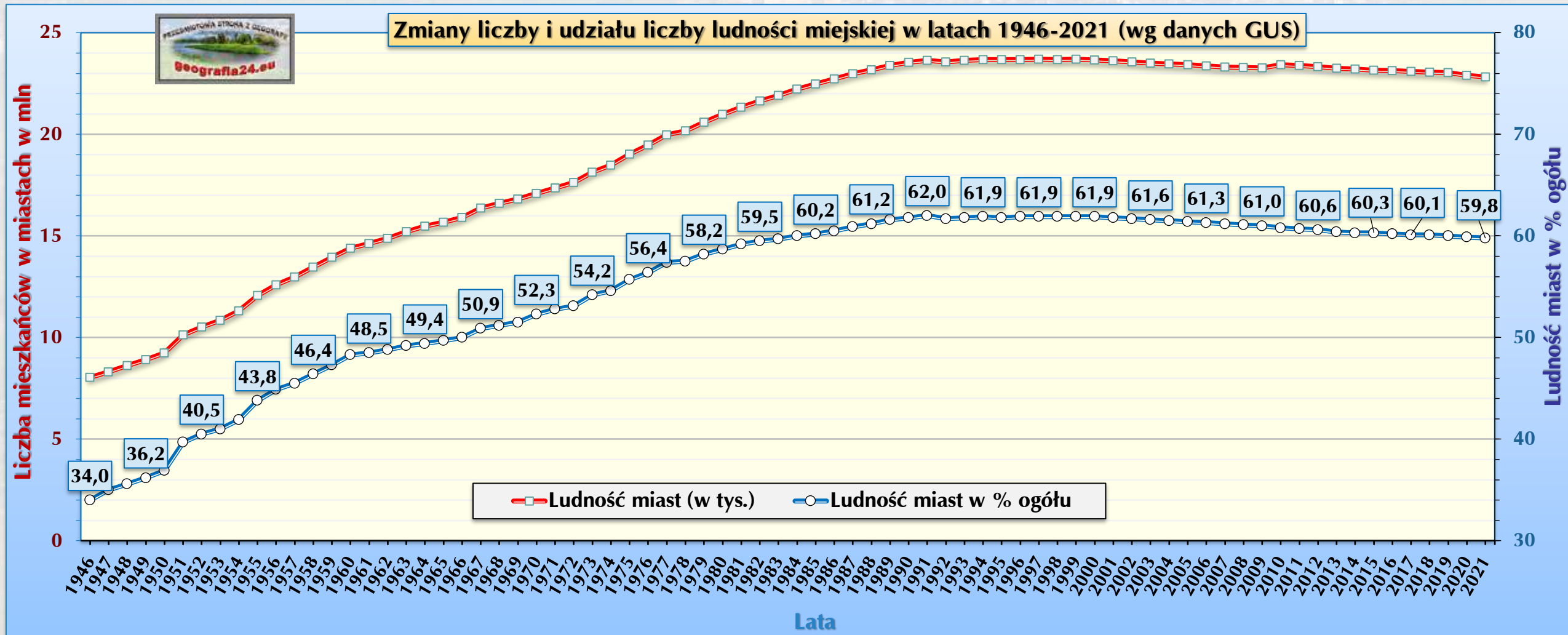
Urbanizacja w Polsce

- **Urbanizacja** – jest to zespół przemian ekonomicznych, społecznych, kulturowych i przestrzennych prowadzących do rozwoju miast, aglomeracji miejskich i układów metropolitalnych oraz do wzrostu liczby ludności miejskiej i jej udziału w ogólnej liczbie ludności kraju (regionu).
- Współczesne procesy urbanizacji prowadzą w szczególności do:
 - dalszego rozwoju istniejących miast (w tym tworzenia się aglomeracji miejskich) i powstawania nowych;
 - urbanizacji obszarów wiejskich, prowadzącej do zanikania podziału miasto-wieś.
- Statystycznym obrazem procesu urbanizacji jest **wskaźnik urbanizacji**, czyli procent ludności miejskiej w ogólnej liczbie ludności państwa czy jego części (np. powiatu, województwa).

Poziom urbanizacji w Polsce

- Wraz ze spadkiem liczby mieszkańców większości miast maleje ich udział w ogólnej liczbie ludności w Polsce.
- Wskaźnik urbanizacji w Polsce obniżył się (do tego czasu sukcesywnie wzrastał – jeszcze w 1946 r. wynosił 34%):
 - z 62,0% w 1991 r.,
 - do 59,8% w 2021 r.

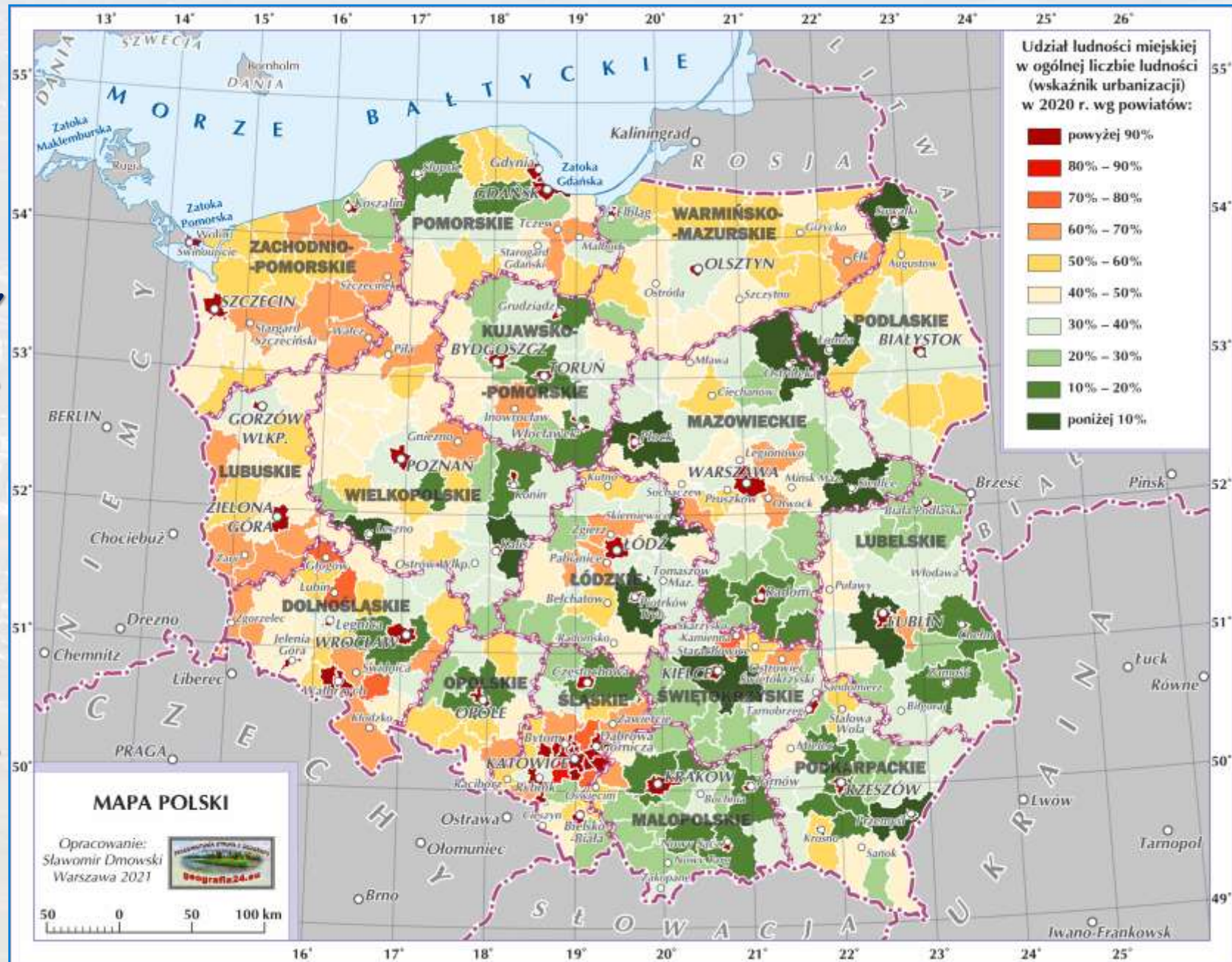
Poziom urbanizacji w Polsce

- Należy jednak zwrócić uwagę, że wartość wskaźnika urbanizacji wykazuje znaczne zróżnicowanie regionalne i jest głównie uwarunkowana:
 - **poziomem uprzemysłowienia poszczególnych obszarów i pracochłonnością zlokalizowanego w nich przemysłu,**
 - **stopniem rozdrobnienia rolnictwa** (w szczególności odsetkiem gospodarstw małych i bardzo małych).

Zróżnicowanie wskaźnika urbanizacji w Polsce

- **Najbardziej zurbanizowane w 2020 r. były województwa:**
 - odznaczające się wysokim stopniem uprzemysłowienia (występowaniem wielu surowców mineralnych):
 - województwo śląskie (76,5%) – zwłaszcza na terenie Górnego Śląska,
 - województwo dolnośląskie (68,2%);
 - w których dominują wielkoobszarowe gospodarstwa rolne:
 - województwo zachodniopomorskie (68,3%),
 - województwo pomorskie (63,2%);
 - w których granicach znalazło się miasto stołeczne lub inne duże wojewódzkie:
 - województwo mazowieckie (64,4%), przy czym ludność samej Warszawy stanowi nieco ponad 50% całej ludności miast tego województwa,
 - województwo łódzkie (62,3%).

Zróźnicowanie wskaźnika urbanizacji w Polsce

→ Najniższy poziom urbanizacji w 2020 roku cechował województwa południowo-wschodniej Polski, w których występuje:

→ duże rozdrobnienie rolnictwa:

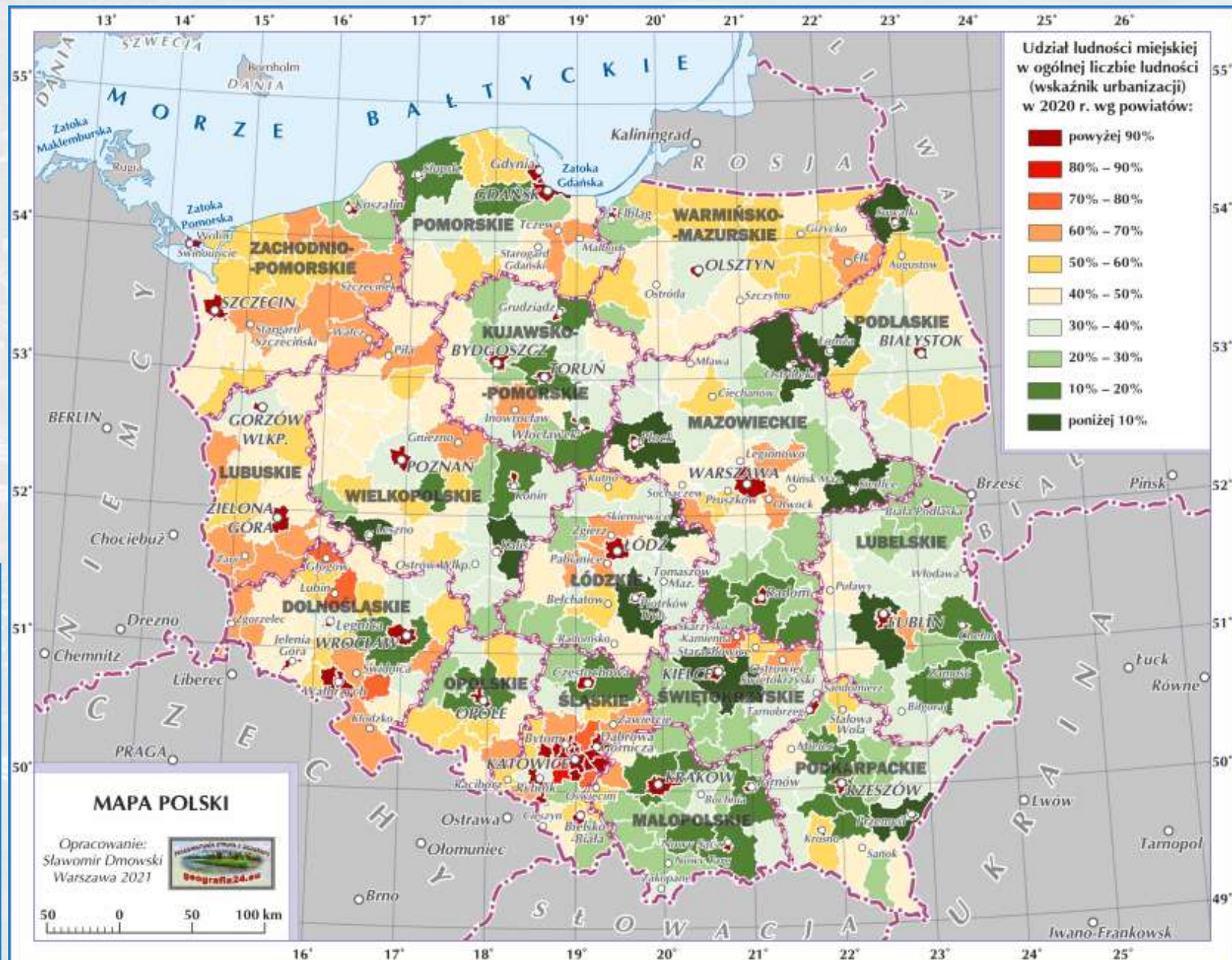
→ województwo podkarpackie (41,4%),

→ województwo świętokrzyskie (45,4%),

→ województwo małopolskie (48,1%),

→ słabo wykształcona sieć miast (duża liczba wsi):

→ województwo lubelskie (46,4%).

Osadnictwo wiejskie w Polsce

- W naszym kraju, na początku 2021 roku, wiejska sieć osadnicza składała się z 52 471 miejscowości podstawowych obejmujących:
 - **wsie** (43 052 jednostek),
 - **inne mniejsze miejscowości lub części wsi**, tj. kolonie i osady (9 419 jednostek).
- Zdecydowanie przeważają wsie małe – prawie połowa ze wszystkich wsi liczy mniej niż 200 mieszkańców.
- Dużych wsi, w których liczba ludności przekracza jeden tysiąc mieszkańców, jest niewiele.
- Największych wsi – o liczbie mieszkańców powyżej 2 tys. – jest w Polsce tylko niespełna 800.

Osadnictwo wiejskie w Polsce

- Oprócz zróżnicowania wielkościowego wiejska sieć osadnicza wykazuje także pewne zróżnicowanie regionalne, i tak:
 - najwięcej wsi na początku 2021 roku znajdowało się w centralnej Polsce (były to z reguły małe jednostki osadnicze – których liczebność zwykle nie przekraczała 200 mieszkańców):
 - 8520 wsi w województwie mazowieckim,
 - 5458 wsi w województwie wielkopolskim,
 - 5003 wsi w województwie łódzkim,
 - 4034 wsi w województwie lubelskim;
 - najmniej wsi znajdowało się:
 - 1156 wsi w województwie opolskim,
 - 1293 wsi w województwie śląskim,
 - 1294 wsi w województwie lubuskim.
 - 1660 wsi w województwie podkarpackim,
 - 1951 wsi w województwie małopolskim,
 - 2473 wsi w województwie świętokrzyskim.

Wieś się zmienia. Funkcje wsi

- Podstawową funkcją, jaką pełnią wsie, jest **funkcja rolnicza**.
- Wiele jednak wsi pełni **funkcje pozarolnicze** (następuje **rozwój działalności nierolniczej**).
- Znajdują się tutaj przecież atrakcyjne tereny (tańsze ziemie, niższe czynsze, czystsze środowisko, chęć władz lokalnych aby pomóc przedsiębiorcy).
- Dotyczy to w większości osad położonych **w strefie podmiejskiej wielkich miast i aglomeracji miejsko-przemysłowych**, tzw. **wsi zurbanizowanych**, których ludność dojeżdża do pracy w sąsiednim mieście (jest to efekt **suburbanizacji**).
- Sytuacja odwrotna jest wtedy, gdy na terenach rolniczych niektóre małe miasteczka pełnią funkcję głównie rolniczą: np. w północno-wschodniej i wschodniej Polsce.

Funkcje wsi

- Rozwój **funkcji pozarolniczych – przemysłowych**, przyczynił się do wykształcenia **osiedli typu przejściowego**.
- Od **wsi zurbanizowanych**, w których ludność pracująca m.in. w przemyśle sąsiedniego dużego miasta tylko mieszka, **osiedla przyfabryczne** różnią się tym, że powstały wraz z fabryką, w jej sąsiedztwie.
- W krajach wysokorozwiniętych powstają także wsie z **funkcją usługową**.
 - Tego typu wsie powstały np. w Hiszpanii i na Węgrzech oraz coraz więcej jest ich i w Polsce.
 - Obecnie w praktycznie każdej większej wsi występuje tzw. **centrum usługowe**:
 - znajdują się tam np.: szkoła, ośrodek zdrowia, świątynia, poczta czy sklep;
 - Bardzo często powstają także nowe inwestycje lub przenoszone są całe firmy z miast do wsi – budowane są zakłady przemysłowe, centra biurowe, centra logistyczne, obiekty związane z gospodarką odpadami (sortownie śmieci).

Funkcje wsi

- Wiele jednostek osadniczych typu wiejskiego pełni również **funkcje**:
 - **kulturalno-oświatowe**;
 - **naukowe**;
 - **rzemieślnicze**;
 - **turystyczne**,
 - specyficzną działalność pełnią tzw. **gospodarstwa agroturystyczne**,
 - **wsie pielgrzymkowe** – stanowią obecnie cel pątników (np. Licheń);
 - **funkcje mieszkaniowe** – szczególnie dotyczy to terenów wiejskich znajdujących się w sąsiedztwie wielkich miast (tereny te stają się tzw. “sypialniami”;
 - **rezydencjalne**,
 - coraz liczniejsze są **wsie letniskowe** położone z dala od dróg głównych (mieszkańcy miast budują tam swoje drugie domy);
 - **uzdrowiskowe**.

Depopulacja

- **Depopulacja** – jest procesem, w którym następuje ich stopniowe wyludnianie się.
- Obecnie występuje ona bardzo powszechnie w wielu regionach całego świata, w tym i niektórych regionach Polski.
- Proces wyludniania się wsi rozpoczął się w XVIII wieku, w związku z zapoczątkowaniem rewolucji przemysłowej.
- Prowadziło to do powstawania miast przemysłowych (wyludniają się tereny gdzie funkcjonuje rolnictwo tradycyjne).
 - Wsie co prawda przez wiele lat zwiększały swoją liczbę mieszkańców, głównie za sprawą wysokiego przyrostu naturalnego, jednak dziś wraz z upowszechnianiem się mniej licznych rodzin, ich liczba ludności często się zmniejsza.
- Niestety depopulacja polskiej wsi, w niektórych regionach przyczyniała się do zwiększenia starzenia się ludności.
 - Procesu tego jednak nie obserwujemy w otoczeniu wielkich miast (na takich obszarach wsie stają się bardziej liczne).

KONIEC

Materiały pomocnicze do nauki
Opracowane w celach edukacyjnych (niekomercyjnych)

Opracowanie i redakcja: *Sławomir Dmowski*
Kontakt: *kontakt@geografia24.eu*

WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE
- KOPIOWANIE ZABRONIONE -